

Posudek vedoucího práce
na bakalářskou práci **Jany Koziolové**

„Vzdělání v postindustriálních společnostech: vzdělanostní nerovnosti

Kontext vzniku bakalářské práce: původní záměr bakalářské práce, se kterým mne Jana oslovila, byl orientován na využití dostupných databází a sofistikovaných kvantitativních metod pro hodnocení vztahů mezi vzděláním (vzdělanými aktéry), sociální mobilitou a sociální stratifikací či sociální nerovností. Jde o typické sociologické téma, které lze – s ohledem na probíhající výzkumy a dostupné metody – zpracovávat nomotetickým pohledem. S ohledem na profil společenskovedního modulu a orientaci fakulty jsem Janě doporučil, aby více využila ty koncepce, které posuzují souvislosti mezi vzděláním a sociální nerovností v historickém a sociálně filozofickém pohledu. Jak ukazuje zaměření a struktura předkládané práce, vydala se Jana tímto směrem, i když byl pro ni zřejmě obtížnější než původně zvolená varianta. Obdobná změna její orientace se projevila i metodologickým přístupem – pokusila se více uplatnit adekvátnější postup ke sledovanému tématu než nabízí modelování a simulace. Při zpracování práce postupovala Jana samostatně; moje připomínky však dovedla využít ve prospěch ujasňování tématu práce a jeho problémové orientace.

Pojetí práce a dosažené poznatky: práce sleduje jednu z podstatných funkcí sociální vědy: kriticky analyzuje existující formy rozhodování (regulativní politiky) a nabízí doporučení, která by měla být brána při takovém úsilí v úvahu. Práce sleduje makrosociální pohled a je zaměřena na oblast vzdělávacích institucí a vzdělávací politiky. V první kapitole je stručně charakterizována sociální úloha vzdělání, zejména jeho ekonomický vliv. Dále jsou sledovány koncepční přístupy k otázkám rovnosti a spravedlnosti a možnosti uplatnění vzdělávání jako zdroje rovnosti a sociální kohese. Druhá kapitola se soustřeďuje na sledovaný problém: souvislosti mezi formami vzdělávání, sociální mobilitou a rozvrstveností. V další kapitole jsou již prezentovány zkušenosti zemí při podpoře emancipační úlohy vzdělání (zvýšení vlivu vzdělání na zmírňování sociálních nerovností). Zde pak jsou využity výsledky PISA srovnávacích výzkumů a komparativní srovnání mezi ČR a Finskem. Uvedené poznatky jsou pak využity při hodnocení situace v ČR. Zvláštní pozornost je věnována víceletým gymnáziím, středním odborným školám a zvláštním školám. Poslední dvě kapitoly mají již interpretační ráz: srovnání mezi ČR a Finskem je využito pro hodnocení vzdělávací politiky ČR a k formulaci doporučení pro reformu vzdělávací politiky v ČR.

Hodnocení práce:

Pozitivním rysem práce je zaměření na klíčovou otázku moderních společností: zvyšování emancipační úlohy vzdělávacích systémů, které se uskutečňuje na základě rozpoznání nezamýšlených důsledků existujících vzdělávacích systémů, a sice jejich rozpoznání a významného vlivu spíše na reprodukci sociální nerovnosti než na její zmírňování. Tento problém je pak analyzován na vybraném tématu (sekundární úroveň vzdělání) a pomocí několika metodologických přístupů: kvantitativních agregovaných údajů i institucionální analýzy včetně komparativního přístupu (benchmarkingu). V tomto pohledu autorka demonstruje schopnost využívat porozumět tématu pomocí volby adekvátních metod. Slabé stránky práce vidím v teoretickém zajištění práce (např. pojem postindustriální společnost není vůbec v práci využit, i když je uveden v názvu) a v obecnosti závěrů. Teoretická diskuse není využita ve prospěch přesnější formulace sledovaných problémů a interpretace pak mnohdy nebere v úvahu omezení uplatněných metod. Nejzřetelnější je to při uplatnění srovnávací metody. Zde se na jedné straně hovoří o zakotvenosti (embeddedness)

vzdělávacích systémů, avšak na druhé straně se tento poznatek nebere v úvahu při interpretaci: srovnání by nemělo ukázat, jak se může sledovaný systém adaptovat k jinému, ale jak se může vyvíjet z existující zakotvenosti a jak zformuje novou zakotvenost.

Návrh bodového hodnocení: práci hodnotím jako velmi dobrou, v rozsahu 36-38 kreditů.

Müller Karel.

V Praze, 29.5.2006